

- Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017);
- Закон України «Про повну загальну середню освіту» (Прийняття від 16.01.2020. Набрання чинності 18.03.2020), крім того:
- Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р);
- Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688),
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1272 «Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1273 «Про затвердження типових освітніх програм для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти»;

Тривалість навчального року

Відповідно до [Постанови Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 841 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні»](#) 2024/2025 навчальний рік в закладах загальної середньої освіти триватиме з 02.09.2024 до 30.06.2025. Залежно від безпекової ситуації в кожній окремій адміністративно-територіальній одиниці військовим адміністраціям за участю засновників закладів загальної середньої освіти доручено забезпечити організацію початку навчального року.

Підготовка закладу освіти до нового навчального року та опалювального сезону

З метою своєчасного та якісного прийому готовності закладів освіти та проходження осінньо-зимового періоду в умовах воєнного стану та віялових відключень або повного блекауту у [листі від 05.06.2024 №1/9979-24](#) МОН рекомендувало використовувати інструктивно-методичні матеріали щодо порядку підготовки закладу освіти до нового навчального року та опалювального сезону з питань цивільного захисту, охорони праці та безпеки життєдіяльності ([лист МОН від 22.07.2022 № 1/8462](#)).

Перший урок у новому 2024/2025 навчальному році

Відповідно до [розпорядження КМУ від 21.06.2024 № 570](#) та [листа МОН від 23.08.2024 № 1/15281-24](#) перший урок у новому 2024/2025 навчальному році пропонується присвятити вшануванню пам'яті захисників України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Під час підготовки та його проведення МОН рекомендує скористатись [методичними рекомендаціями Українського інституту національної пам'яті для закладів освіти «Vincit qui meminit \(Перемагає той, хто пам'ятає\)»](#).

Вимоги до організації різних форм навчання в комунальних ЗЗСО

[Наказом МОН від 07.08.2024 № 1112](#) затверджено Порядок та умови здобуття загальної середньої освіти в комунальних закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні. Цим документом визначено умови для організації очної та дистанційної форм навчання в закладах освіти, які повинні бути реалізовані станом на дату початку 2025/2026 навчального року, й підстави для зупинення діяльності ЗЗСО.

Проте у листі МОН від 23.08.2024 № 1/15281-24 наголошено на тому, що у 2024/2025 навчальному році цей наказ має бути запроваджений в регіонах, де дозволяє безпекова ситуація, та у ЗЗСО, в яких створені безпечні умови для учасників освітнього процесу.

Визначення структури навчального тижня та форм організації освітнього процесу

Згідно з листом МОН від 23.08.2024 № 1/15281-24 структуру і тривалість навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними та форми організації освітнього процесу визначає педагогічна рада закладу освіти з урахуванням таких факторів:

- часу, передбаченого освітньою програмою;
- обсягу навчального навантаження, встановленого навчальним планом;
- вікових та індивідуальних особливостей учнів;
- особливості регіону, у якому розташований заклад освіти.

Зарахування, відрахування та переведення учнів

Наказом МОН від 20.05.2024 №714 було затверджено Зміни до Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти (набув чинності з 01.08.2024). Згідно з ним рух учнів у закладах освіти має здійснюватись **виключно** з використанням програмно-апаратного комплексу «АІКОМ» або відповідних освітніх інформаційних систем.

Формування мережі 1-х класів

Відповідно до частин першої та другої ст. 12 Закону України «Про повну загальну середню освіту» кількість учнів у класі (наповнюваність класу) державного, комунального закладу освіти не може становити менше 5 учнів та більше 24 учнів, які здобувають початкову освіту. Ця норма набирає чинності з 01.09.2024 й буде застосовуватись тільки 1-х класів, учні яких розпочнуть навчання у новому 2024/2025 навчальному році.

У листі МОН від 05.06.2024 № 1/9930 надано роз'яснення щодо формування мережі та розподілу освітньої субвенції.

Облік дітей дошкільного та шкільного віку

Постановою КМУ від 05.09.2023 №985 було внесено зміни до Постанови КМУ від 13.09.2017 №684 та затверджено нову редакцію Порядку ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку, вихованців та учнів (набув чинності 01.07.2024).

Проте слід звернути увагу на те, що нещодавно МОН запропонувало для громадського обговорення проект постанови КМУ щодо внесення змін до цього документа. Зокрема пропонується зменшити терміни опрацювання і передачі інформації про дітей, не охоплених навчанням (до 5 днів) та доповнити термін «діти шкільного віку» (діти шкільного віку - діти віком від семи років (яким на початок навчального року виповнилося сім років) або восьми років (для дітей з особливими освітніми потребами) до 18 років, які повинні здобувати повну загальну середню освіту).

Медичні огляди дітей для зарахування до закладів освіти

Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 №1351 затверджено Порядок проведення медичного огляду дітей та інших осіб для зарахування їх до закладу освіти, дитячого закладу оздоровлення та відпочинку, який набув чинності з 01.10.2023. Зокрема у наказі визначено правила та процедуру проведення попередніх та медичних оглядів перед вступом до 1-го класу ЗЗСО та ЗДО й викладено нову редакцію форми первинної облікової документації № 086/о «Медична довідка (лікарський консультаційний висновок)».

Освітня програма та навчальний план для учнів 5-9 класів НУШ

[Наказом МОН від 09.08.2024 №1120](#) затверджено нову редакцію Типової освітньої програми для 5 - 9 класів закладів загальної середньої освіти. Цей документ є ключовим для організації освітнього процесу, адже він містить комплекс головних освітніх компонентів. Він окреслює підходи до розроблення освітніх програм закладів освіти, визначає вимоги до здобувачів освіти та обсяг навчального навантаження, містить рекомендовані форми організації освітнього процесу та опис інструментарію оцінювання.

Оцінювання результатів навчання та оформлення Свідоцтва досягнень учнів 5-9 класів НУШ

Наказ МОН від 13.06.2024 №836 «Про внесення змін у методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні»

[Наказом МОН від 02.08.2024 №1093](#) скасовано [наказ МОН від 01.04.2022 №289](#) та затверджено рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів НУШ. У документі визначено загальні та галузеві критерії оцінювання, правила та процедуру проведення оцінювання й змінено форму документа, який демонструє навчальний поступ учня.

Інклюзивне навчання

У червні 2024 року Кабінет Міністрів України ухвалив [Національну стратегію розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року](#) та затвердив операційний план заходів з її впровадження у 2024 - 2026 роках. Зокрема нею передбачено унормування питань введення посад вихователя ЗЗСО та асистента вихователя ЗЗСО й розробка нормативних актів щодо їх оплати праці, забезпечення наявності інклюзивних та/або спеціальних груп подовженого дня у закладах загальної середньої освіти.

Нещодавно МОН та Український інститут розвитку освіти презентували методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів із ООП. Цей документ містить практичні інструменти та поради, які дозволять в умовах інклюзивного навчання адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб кожної дитини та відстежувати її прогрес.

Пріоритетні напрями роботи психологічної служби

У [листі ДНУ «ІМЗО» від 08.08.2024 №21/08-1233](#) надано аналітичні матеріали про діяльність психологічної служби в системі освіти України і рекомендації щодо пріоритетних напрямів психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу учасників освітнього процесу в 2024/2025 навчальному році. Фахівцям рекомендовано проводити роботу за такими напрямками:

- навчальна діяльність. План роботи фахівця має обов'язково містити питання подолання наслідків травматичних інцидентів, налагодження комунікації із надолуження освітніх втрат, рекомендації педагогам тощо. З метою стабілізації психоемоційного стану учнів рекомендується впроваджувати «годину психолога/соціального педагога» (не менше ніж 1 раз на місяць для кожної групи/класу. Цей час потрібно врахувати у плані роботи закладу освіти в частині позакласної роботи);
- просвітницька робота. Першочерговим завданням для фахівців психологічної служби є проведення у закладах освіти воркшопів, майстер-класів, практичних семінарів з питань збереження психічного здоров'я для всіх учасників освітнього процесу, але особливо для підлітків;

- діагностична робота. Працівникам психологічної служби рекомендовано застосовувати у своїй діяльності методичні рекомендації, орієнтовні циклограми діяльності працівників психологічної служби закладів освіти різних типів, розроблені Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи;
- профілактична робота. Для організації належного психологічного та соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу рекомендовано вжити заходів щодо побудови безпечного, мирного освітнього середовища, яке передбачає впровадження технології вирішення конфліктів та подолання правопорушень, злочинності серед неповнолітніх;
- корекційна робота. У рекомендаціях наголошено на тому, що фахівці психологічної служби не повинні виконувати обов'язки дефектолога, логопеда чи корекційного педагога і проводити корекційні заняття;
- консультування;
- зв'язки з громадськістю;
- організаційно-методична робота.

Реформування історичної освіти

Наказом МОН від 30.07.2024 № 1072 затверджено концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти. Зокрема у документі передбачається запровадження єдиного загальноосвітнього курсу «Історія» замість «Історії України» та «Всесвітньої історії» (інші можливі назви: «Історія: Україна і світ», «Історія України та світу»). Також пропонується вивчати цей предмет за концентричним принципом у межах 6 циклів:

- інформаційно-ознайомлювальний (1-2 класи). Його зміст містить найзагальніші відомості про людину, родину, громаду, рідний край, Україну як державу;
- інформаційно-фрагментарний (3-4 класи). Його інтегрований зміст пропонує найважливіші сюжети історії України, про Україну в Європі та у світі;
- пропедевтичний сюжетний (5-6 класи *(2 години на тиждень)*). Він спирається на історичні відомості, здобуті в початкових класах, готує до вивчення систематичного курсу історії та представляє значущі сюжети історії України і світу від найдавніших часів до сьогодення;
- проблемно-тематичний зі збереженням хронологічно-подієвої логіки (7-9 класи *(3 години на тиждень у 7 і 8 класах, 4 години - у 9 класі)*). Зміст містить основні події історії України і світу відповідно до історично-культурних періодів;
- профільний проблемно-тематичний (10, 11-12 класи *(3 години на тиждень для 10 класу та для 11-12 класів неісторичних профілів; 6 год. на тиждень для 11-12 класів історичного профілю)*). Зміст курсу представляє історію України і світу через основні явища і процеси від найдавніших часів до сьогодення і реалізується через взаємодію єдиного загальноосвітнього та спеціальних (відповідно до профілю) курсів.

Вивчення навчального предмета «Захист України»

Наказом МОН від 08.08.2024 № 1116 надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельній навчальній програмі «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти (авт. Борохович І. В., Коваленко А. О., Когут І. Б., Лісовий О. В., Сісецька В.І., Семенів Є. М., Сердюк І. О., Совсун І. Р., Хмельницький В. В., Шиян О. І. та члени робочої групи

МОН). Для ефективного втілення програми освітній процес має бути організовано у тренінговій формі в освітньому просторі (осередку) й може бути реалізованим в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання. Рекомендується надавати перевагу практичній спрямованості, інтерактивним, дослідницьким, проєктним видам навчальної діяльності. Для закріплення відпрацювання практичних умінь та навичок обов'язкове проведення навчально-польових зборів або тренінгових занять

З метою професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти [наказом МОН України від 16.08.2024 № 1151](#) затверджена Типова програма підвищення кваліфікації вчителів, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України».

Фізична культура

[Наказом МОН від 22.08.2024 №1185](#) скорочено строк дії грифів «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» до 31 серпня 2024 року таким модельним навчальним програмам:

- «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Педан О. С., Коломоєць Г. А., Боляк А. А., Дерев'янко В. В. та ін.);
- «Фізична культура. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Баженков Є. В., Коломоєць Г. А., Боляк А. А., Дутчак М. В., Дніпров О. С., Бідний М. В., Ребрина А. А., Дерев'янко В. В., Малечко Т. А., Омеляненко І. О., Волкова І. В., Педан О. С. та інші).

Також наказом надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельній навчальній програмі «Фізична культура. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Баженков Є. В., Бідний М. В., Ребрина А. А., Данільченко В. О., Коломоєць Г. А., Дутчак М. В.).

Соціалізація та інтеграція дітей внутрішньо переміщених осіб у громадах

У [листі МОН від 22.07.2024 №1/13007-24](#) надано методичні рекомендації щодо соціалізації та інтеграції дітей внутрішньо переміщених осіб у громадах. Зокрема зазначено, що метою психосоціальної підтримки дітей з категорії ВПО має бути допомога, що спрямована на подолання проблем розвитку, викликаних пережитим досвідом вимушеного внутрішнього переміщення. У листі детально розглянути такі питання:

- основні напрями роботи;
- етапи психологічного супроводу здобувачів освіти ВПО;
- основні аспекти діяльності практичних психологів;
- стратегії діяльності соціального педагога у закладі освіти.

STEM-освіта

У [листі ДНУ «ІМЗО» від 12.08.2024 № 21/08-1242](#) надано методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2024/2025 навчальному році. У документі розглянуто такі питання:

- нормативно-правове забезпечення розвитку STEM-освіти;
- організаційна та навчально-методична робота;
- інноваційний розвиток закладів освіти;
- участь здобувачів освіти у STEM-заходах;
- ресурси для професійного розвитку педагогічних працівників;
- популяризація інноваційних освітніх практик та поширення педагогічного досвіду.

[Наказом МОН від 14.08.2024 №1138](#) надано гриф "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України" таким модельним навчальним програмам для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти:

- «STEM. 7-9 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Засєкіна Т. М., Коршунова О. В., Василяшко І. П.);
- «STEM. 7-9 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бутурліна О. В., Артемева О. Є., Крижановський С. М., Мізіченко Т. М., Мостепан Н. М., Новікова Г. С., Хорищенко О. А.);
- «STEM. 5-9 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Левченко Фм Озарчук А., Рогоза В., Скулатов О., Сілій В., Тишковець М.);

Надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії)

[Наказом МОН України від 14.06.2024 № 855](#) затверджено Порядок надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії). Він визначає процедуру її проведення та поширюється на педагогічних працівників, які забезпечують освітній процес у закладах загальної середньої освіти.

Супервізія відбувається за ініціативою педагогічних працівників закладу освіти, адміністрації закладу освіти, органу батьківського самоврядування, органу управління освітою виключно за згодою сторін та спрямована на виконання таких основних завдань:

- допомога у визначенні професійних можливостей, потреб і труднощів у педагогічних працівників, ресурсів мотивації їх професійного розвитку;
- здійснення аналізу професійної діяльності педагогічних працівників;
- професійне консультування (допомога) педагогічним працівникам за результатами аналізу їх професійної діяльності;
- професійна допомога у запобіганні (попередженні) та подоланні професійних труднощів;
- сприяння у дотриманні професійних стандартів педагогічними працівниками.

Супервізором може бути:

- педагогічний працівник, в тому числі, який успішно пройшов сертифікацію;
- науково-педагогічний, науковий працівник закладів освіти різних рівнів, наукових та науково-дослідницьких установ, інших установ та організацій;
- інші особи з педагогічною освітою, послуги яких потребує замовник.

Створення безпечних умов перебування учасників освітнього процесу та оформлення Паспорта безпеки

У листопаді 2023 року набув чинності Порядок раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу на заклад освіти, затверджений [спільним наказом Міністерства внутрішніх справ та Міністерства освіти і науки України від 18.08.2023 № 685/1013](#). Цим нормативним документом визначено механізм реагування поліції, ДСНС і закладів освіти у разі застосування особою або групою осіб фізичного та/або психологічного насильства (із застосуванням (не застосуванням) різних видів зброї) у закладі освіти та прилеглий до нього території й затверджено форму Паспорта безпеки.

Оцінки ризиків безпеки в системі освіти

[Постановою КМУ від 02.08.2024 № 866](#) затверджено Методики оцінки ризиків безпеки в системі освіти, пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації проти України.

Згідно з нею протягом двох місяців з дня набрання чинності Постанови має бути проведено маркування усіх територіальних громад (закладів освіти) нашої країни відповідно до величини значення впливу бойових дій та їх наслідків на освітній процес. Рівень ризику безпеки закладу освіти залежить від територіального розташування та визначається як:

1. Непереборний – заклад освіти розташований у межах тимчасово окупованої території або на території активних бойових дій.
2. Дуже високий – заклад освіти розташований:
 - у межах території можливих бойових дій із невизначеною датою їх припинення;
 - на відстані до 45 кілометрів від тимчасово окупованої території або державного кордону України з Російською Федерацією;
 - на відстані до 30 кілометрів від території активних бойових дій або державного кордону України з Республікою Білорусь;
 - на відстані до 15 кілометрів від території можливих бойових дій або державного кордону України з Республікою Молдова в межах придністровського регіону.
3. Високий – заклад освіти розташований на відстані:
 - до 135 кілометрів від тимчасово окупованої території або державного кордону України з Російською Федерацією;
 - до 60 кілометрів від території активних бойових дій або державного кордону України з Республікою Білорусь;
 - до 30 кілометрів від території можливих бойових дій або державного кордону України з Республікою Молдова в межах придністровського регіону.
- 4) Помірний – заклад освіти розташований на відстані:
 - до 270 кілометрів від тимчасово окупованої території України або державного кордону України з Російською Федерацією;
 - до 90 кілометрів від території активних бойових дій або державного кордону України з Республікою Білорусь;
 - до 45 кілометрів від території можливих бойових дій або державного кордону України з Республікою Молдова в межах придністровського регіону.
- 5) Задовільний – заклад освіти розташований за межами відстаней, визначених у попередніх пунктах.
- 6) Нез'ясований. Цей рівень встановлюється у разі неможливості розрахунку величини ризику безпеки для відповідного закладу освіти

Наказ МОН від 10.02.2023 №135 «Деякі питання створення та функціонування класів безпеки у закладах освіти»